

Stipkovits Tamás István

egyetemi tanársegéd

*Széchenyi István Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
kutató*

Matthias Corvinus Collegium, Technológiai Jövőké Műhely

A KUTATÓ JOGAI ÉS KÖTELEZETTSÉGEI A FELSŐOKTATÁSI
TALÁLMÁNYOK VISZONYÁBAN A MAGYAR ÉS NÉMET (BERLINI ÉS BAJOR)
JOG TÜKRÉBEN

Debreceni Jogi Műhely, 2024. évi (XXI. évfolyam) 1-2. szám (2024. 09. 10.)

DOI 10.24169/DJM/2024/1-2/5

Absztrakt: Az akadémiai kapitalizmus megjelenésével a felsőoktatási intézmények társadalmi rendeltetése, feladatai és belső felépítése is változásokon ment keresztül. Az USA-ban bekövetkezett reformok hatására több európai országban is megjelent az az elvárás, hogy a felsőoktatási intézmények az oktatási és kutatási funkcióik betöltése mellett gazdasági értelemben is vállaljanak szerepet, ami elsősorban a felsőoktatási intézmény keretei között létrejött innováció hasznosításában ölt testet. A felsőoktatási találmányok viszonyában kiemelt jelentősége van annak, hogy milyen jogosultságok és kötelezettségek illessék meg a kutatót a minél hatékonyabb hasznosítás érdekében. Jelen tanulmány a felsőoktatási intézmény kutatójának jogait és kötelezettségeit hivatott bemutatni. A felsőoktatási intézmények speciális helyzetének és feladatainak számba vételét követően, a tanulmány rátér az akadémiai szabadság egyéni aspektusainak feltárására és kifejti, hogy a munkaviszonyban előállított szabadalmaztatható találmányok terén milyen speciális – az általános szabályoktól eltérő – jellegű jogok és kötelezettségek illetik meg a kutatót. A tanulmány a magyar és német jog összehasonlítására, így a releváns joganyag számba vételére vállalkozik. Tekintettel a német szövetségi rendszerre, a tagállami szabályozás terén a berlini és bajor tagállami jogot veszi irányadónak. A tanulmány következtetéseket von le

azzal kapcsolatban, hogy a hazai jog milyen adalékok segítségével motiválhatná a kutató szempontjából a tudástranszfer hatékonyságát, ezáltal növelve az akadémiai keretek között született eredmények kipörgetésének intenzitását.

Kulcsszavak: innováció, felsőoktatási találmányok, szolgálati találmány, alkalmazotti találmány, kutatáshoz való jog, piaci hasznosítás, hasznosító vállalkozás, tudományos tisztesség elve

The rights and obligations of the researcher related to the inventions of the Higher Education Institutions from the viewpoint of the Hungarian and German (Berliner and Bavarian Law)

Abstract: With the emergence of academic capitalism, the social purpose, functions and internal structure of higher education institutions have also changed. The reforms in the USA have led to the change of narrative in many European countries related to the question what kind of role should that higher education institutions play? Between the traditional functions of teaching and research, shall the higher education institutions take part in economic activities mainly through the exploitation of innovation generated within the higher education institution. The rights and obligations of the researcher in the relationship between higher education inventions have particular importance in order to ensure that they are exploited as effectively as possible. The present study aims to describe the rights and obligations of researchers in higher education institutions. After taking into account the specific situation and tasks of higher education institutions, the study will turn to the individual aspects of academic freedom and explain the specific rights and obligations of researchers in the field of patentable inventions produced in the course of their employment, which are different from the general rules. The study attempts to compare Hungarian and German law, thus, with regard to the German federal system, the study takes Berlin and Bavarian law as the reference point for the national legislation. The study draws conclusions as to how domestic law could help to motivate the researcher to transfer knowledge more efficiently, thereby increasing the intensity of results from the academic sphere.

Keywords: Innovation, Higher Education Institutions, Inventions of Professors, Patent Law, Freedom of Research, Academic spin-off, Scientific honesty principle

Die Rechte und Pflichten des Forschers in Bezug auf Erfindungen im Hochschulbereich im Lichte des ungarischen und deutschen (Berliner und bayerischen) Rechts

Abstrakt: Mit dem Aufkommen des akademischen Kapitalismus haben sich auch der gesellschaftliche Zweck, die Funktionen und die interne Struktur der Hochschuleinrichtungen verändert. Die Reformen in den USA haben in vielen europäischen Ländern zu einem Umdenken in Bezug auf die Frage geführt, welche Rolle die Hochschuleinrichtungen spielen sollen. Sollen die Hochschuleinrichtungen neben den traditionellen Funktionen der Lehre und Forschung auch an wirtschaftlichen Aktivitäten teilnehmen (hauptsächlich durch die Nutzung von Innovationen, die innerhalb der Hochschuleinrichtung entstehen)? Die Rechte und Pflichten des Forschers in der Beziehung zwischen Hochschulerfindungen sind von besonderer Bedeutung, um sicherzustellen, dass sie so effektiv wie möglich verwertet werden. Die vorliegende Studie zielt darauf ab, die Rechte und Pflichten von Forschern in Hochschuleinrichtungen zu beschreiben. Nach der Berücksichtigung der spezifischen Situation und Aufgaben der Hochschulen wendet sich die Studie den einzelnen Aspekten der akademischen Freiheit zu und erläutert die spezifischen Rechte und Pflichten von Forschern im Bereich patentierbarer Erfindungen, die im Rahmen ihrer Tätigkeit gemacht werden und die sich von den allgemeinen Regeln unterscheiden. In der Studie wird versucht, das ungarische und das deutsche Recht zu vergleichen, so dass im Hinblick auf das deutsche föderale System das Berliner und das bayerische Recht als Bezugspunkt für die nationale Gesetzgebung dienen. Die Studie zieht Schlussfolgerungen darüber, wie das nationale Recht dazu beitragen könnte, den Forscher zu einem effizienteren Wissenstransfer zu motivieren und damit die Intensität der Ergebnisse aus dem akademischen Bereich zu erhöhen.

Schlagworte: Innovation, Arbeitnehmererfindungen, Dienstlerfindungen, Freie Erfindungen, Freiheit der Forschung, Spin-off Unternehmen, wissenschaftliche Redlichkeit

Bevezetés

Az elmúlt évtizedekben a felsőoktatással szembeni követelmények megváltozása és a technológiai fejlődés olyan helyzetet teremtettek, amiben szükségessé vált a felsőoktatási intézmények szerepének újragondolása. A tudományos élet szabadságával kapcsolatos egyéni jellegű jogosultságokat (lásd: kutatáshoz és tanításhoz való jog) rendszertanilag a véleménynyilvánítás szabadságához kapcsolódó speciális kategóriájához sorolták. Vagyis a felsőoktatási intézetben létrejött tudományos eredmények lényegesebb korlátozás nélkül, elméletileg bárki számára elérhetők a kutatók publikációinak köszönhetően. Ezt a fajta megközelítést árnyalja, illetve írja felül az akadémiai kapitalizmus jelensége. Az új felfogás eredménye, hogy a felsőoktatási intézmény tevékenysége nem áll meg pusztán a tudományos áttörések elérésénél, hanem azok üzleti célú felhasználásában is szerephez jut. Ez a fajta megközelítés hatással van az intézmény és a benne munkavégzésre irányuló jogviszony alapján kutató természetes személy közötti kapcsolatra is. Ennek kapcsán pedig felmerül a kérdés, hogy milyen garanciális elemek biztosítása indokolt a kutató oldalán?

Kutatási módszertan

Jelen tanulmány a kutató felsőoktatási találmánnyal kapcsolatos jogait és kötelezettségeit hasonlítja össze a magyar és a német jog tükrében. A tanulmány először a téma aktualitását támasztja alá, majd a kutatáshoz való (individuális) jog szabályozását, azt követően a felsőoktatási találmányok jogi sorsát vizsgálja meg a magyar és német, azon belül is a berlini és bajor jog alapján, végezetül konklúziókat von le az összehasonlításból. Felsőoktatási találmány alatt jelen tanulmány a felsőoktatási intézmény oktatója-kutatója által, a munkaviszonyával összefüggésben létrehozott szabadalmi oltalomban részesíthető találmányt érti. Az összehasonlítás elvégzéséhez, tekintettel a német szövetségi alapú berendezkedésre, szükség volt egy-egy tagállam kiválasztása is, ezért a tanulmány Berlin és Bajorország tagállami jogát veszi (a szövetségi jog mellett) mérvadónak.

1. A felsőoktatási intézmény speciális helyzete és feladatai

1.1. A felsőoktatási autonómia és az akadémiai szabadság

A felsőoktatási autonómia vetületeinek bemutatásához az European University Association (a továbbiakban: „EUA”) által kiadott – soft law jellegű – Lisszaboni Deklarációt veszem alapul, ami a felsőoktatási intézmények autonómiáját négy részterületre osztotta: a.) *akadémiai autonómia* (academic autonomy), b.) *gazdasági autonómia* (financial autonomy), c.) *szervezeti autonómia* (organizational autonomy) és d.) *személyzeti autonómia* (staffing autonomy) (2007, p. 6). Az EUA meghatározott időközönként felmérést készít az európai felsőoktatási intézmények autonómiájának szintjéről (országos, illetve tartományi viszonylatban). *Akadémiai autonómia* alatt a képzések és az azokhoz kapcsolódó tárgyak kiírásával és megszüntetésével, a hallgatók felvételével stb. kapcsolatos szempontokat érti a felmérés. *Gazdasági autonómia* alatt az intézmény közfinanszírozásának módjáról, a hallgatók utáni díjszedés lehetőségeiről, az épületek feletti tulajdon viszonyáról és a hitelhez jutás kivitelezhetőségéről stb. ad képet a felmérés. A *szervezeti autonómia* alatt az intézmény vezetőinek megválasztásával, pozíciójuk megszűnésével, a belső szervezet szabad alakításával, külső személyek bevonásának lehetőségével, jogi személyek létrehozásával kapcsolatos lehetőségeket mér az EUA. A *személyzeti autonómia* fogalmához a toborzási eljárás, a díjazás, az elbocsátás és előléptetési rendszer stb. rugalmasságát társítja a felmérés (European University Association 2023, p. 29).

Az akadémiai szabadság tartalmának tekintetében a League of European Research Universities – egy 24 darab felsőoktatási intézmény közötti együttműködés – által kiadott – szintén soft law jellegű – dokumentum alapján az alábbi részterületek bonthatók ki a fogalomból, az akadémiai szabadság, mint: a.) *egyéni jogosultság*, b.) *intézményi (vagy kollektív) jog* és c.) *állami kötelezettség* (2020, pp. 8-9). Az *egyéni jogok* alatt az alábbiak értendők: a.) a *tanulás*, b.) a *tanítás*, c.) a *kutatás*, d.) a *publikálás szabadsága*. *Intézményi jogokhoz* fűződően megkülönböztethetjük a következő témaköröket: a.) az *állammal szembeni autonómia és elszámoltathatóság*, b.) *önkormányzatiság és részvétel a döntéshozatalban* és c.) a *szubsztantív intézményi jogok* (vagyis az intézmény jogainak szerepe az egyéni jogok érvényre juttatásában). Az állam kötelezettségeit tekintve pedig a.) a *tiszteletben tartás és védelmezés*, valamint b.) a *biztosítás és támogatás* feladatai különíthetők el (League of European Research Universities 2020, pp. 9-23).

1.2. Az akadémiai forradalmak

A felsőoktatási intézmények funkcióinak bővülését Henry Etzkowitz úgynevezett akadémiai forradalmakhoz köti. Az egyetemek egyházi oktatási intézményekből (lásd: kolostori iskolák) kifejlődve jelentek meg a XII-XIII. században (Barakonyi 2004, p. 513; Rospigliosi & Bourner 2019, p. 206; G. Karácsony 2015 p. 16). Ebben az időszakban pedig a felsőoktatási intézmények (egyetemek) funkciója az oktatásra – vagyis a meglévő tudás, lehetőleg változatlan formában való átadására és nem új tudás létrehozására – korlátozódott (Rospigliosi & Bourner 2019, p. 209). Az első akadémiai forradalom Poroszországban a XIX. század elején zajlott le, a Wilhelm von Humboldt nevéhez köthető reformoknak és a Berliini Egyetem 1810-es megalapításának köszönhetően. Ennek következtében a felsőoktatási intézmények funkciója az oktatás mellett kibővült a kutatással (Etzkowitz 2001, pp. 19-20).

A második akadémiai forradalom helyileg az Egyesült Államokhoz köthető, időben pedig két eltérő szakaszra osztható. Német mintára a tengerentúlon is elterjedtek a kutatással is foglalkozó felsőoktatási intézmények, így felmerült annak a kérdése, hogy a kutatás eredményeként létrejövő szellemi alkotás kinek a tulajdonát képezze? A XX. század első felében egyes kutatók felajánlották az őket foglalkoztató egyetem számára a szellemi alkotásaikhoz fűződő jogokat és az érintett felsőoktatási intézményekkel párhuzamosan létrejöttek olyan gazdasági entitások, melyek ezen szellemi alkotások hasznosítására irányultak. 1912-ben a University of California professzora, Frederick Cottrell megalapította a Research Corporation-t, ami szellemi alkotásait hasznosította és az abból származó jövedelmeket újabb tudományos projektek finanszírozására és kutatói ösztöndíjak nyújtására fordították (Campbell 2019, pp. 117-125). Vagyonos New York-i üzletemberek megalapították a Smithonian Institution mellett működő Research Coproration-t, ezáltal nem magának – az üzleti tevékenység végzésétől amúgy is elzárkózó – Smithonian Institution-nak, hanem az erre a célra létrehozott Research Coproration-nek kellett a szellemi tulajdon menedzsmentjével foglalkoznia, habár a nyereségből részesedett a felsőoktatási intézmény is. 1925-ben megalakult a University of Wisconsin mellett működő Wisconsin Alumni Research Foundation. A koncepció lényege, hogy az egyetem és a Research Foundation egymástól elkülönülten működött; az Egyetem Kutatási Bizottsága kiválasztotta a projekteket, a Research Foundation pedig a szellemi tulajdon menedzsmenttel foglalkozott egyfajta közvetítőként az

akadémia és az üzleti élet között (Apple 1989, p. 383). Ebben az időszakban jelentek meg az USA felsőoktatási intézményeiben a szellemi tulajdonkezelési szabályzatok (Etzkowitz ibid). Vagyis a második akadémiai forradalom első szakaszában a felsőoktatási intézmények szerezték meg az általuk foglalkoztatott kutató által létrehozott szellemi alkotást.

Az USA-ban a II. világháborús kutatási projektek – különösen az ezekből származó tapasztalatok alapján tudománypolitikai meglátásokat összefoglaló, Vannevar Bush által 1945-ben írt „*Science: the endless frontier*” című jelentésének – hatására létrejött 1950-ben a National Science Foundation, ami a szövetségi kormányzat által támogatott kutatás-fejlesztési projektek összehangolására és szakmai ellenőrzésére volt hivatott (Habár a Department of Defense és Atomic Energy Commission már ekkor önállóan is szponzoráltak kutatás-fejlesztési projekteket, Usselman 2013, p. 18). Abban az esetben, ha a szövetségi kormányzat finanszírozott egy kutatás-fejlesztési projektet, aminek az eredményeként létrejött egy szellemi alkotás, a kapcsolódó jogosultságokat a szövetségi kormányzat kapta meg (Vígh 2006, pp. 3-4). Az 1980. évi Patent and Trademark Amendments Act, ami Birch Bay és Bob Dole szenátorok után, Bayh-Dole Act néven híresült el, a szövetségi támogatásból finanszírozott kutatásból származó eredmények szellemi tulajdonjogát a nonprofit szervezetekre (így kiemelten a felsőoktatási intézményekre) és a kisvállalkozásokra ruházta át. Ezáltal az állam érdekelté tette (és egyben kötelezte) az imént említett szereplőket az eredmények piaci hasznosítására (Vígh 2008, p. 157). A Bayh-Dole Act sikerének hatására több ország is átvette ezt a konstrukciót, ilyen volt Németország is, ahol 2002 előtt a szövetségi szintű szabályozás értelmében a szellemi tulajdon joga a felsőoktatási intézmény keretein belül létrehozott alkotás esetén is a kutatót illette meg (Hochschullehrerprivileg) (Vígh 2006, p. 143, Czychowski 2019, p. 125).

1.3. A felsőoktatási intézmények átalakulása

Ivar Bleiklie és Maurice Kogan 2007-ben már arról a tendenciáról számoltak be, hogy a felsőoktatási intézmények belső struktúrája – elsősorban európai példákat említve – átalakult, ugyanis az úgynevezett „*tudósok köztársaságát*” (republic of scholars) felváltotta az „*érdekelti intézmény*” (stakeholder organization) koncepció. Ez azt jelenti, hogy az előbbi esetben a felsőoktatási intézmény döntéseit az egymástól többnyire független kutatók hozzák meg, ebben a felfogásban a

vezetők (pl.: rektorok és dékánok) „*primi inter pares*” jelleggel alkotnak döntéseket és a fő döntéshozó szervben (pl.: szenátusban) a kutatók érdekei érvényesülnek túlnyomórészt. Ezzel szemben az utóbbi esetben többféle érdekelti kör törekszik (pl.: a fenntartó, a térség jelentős gazdasági szereplői mint leendő munkáltatók) a leghatékonyabb módon érvényt szerezni akaratának, vagyis nem egy nagy döntéshozó szerv köré épül fel és az egyszemélyi vezetők rendszerében egyfajta párhuzamosság figyelhető meg, a kutatók által betöltött tisztségek (pl.: rektorok, dékánok) mellett megjelennek a célorientált üzemeltetésért felelős adminisztratív pozíciók (pl.: kancellár) is. A felsőoktatási intézmény kialakításánál több szempont is figyelmet kaphat, melyek egymással párhuzamosan is érvényesülhetnek, de befolyásolja egyik a másikat. Ilyenek a.) a *szakma önkormányzatisága* (professional self-regulation), vagyis, hogy a kutatók döntenek szervezeti kérdésekről, b.) *képviseleti alapú demokrácia* (representative democracy), több érdekelt bevonása a döntésekbe (pl.: hallgatói képviselet), *adminisztratív irányítás* (bureaucratic steering), vagyis, hogy az állam közigazgatási követelményekkel fejezi ki jelenlétét és *vállalati jellegű irányítás* (corporate management), azaz, hogy hatékonysági és elszámoltathatósági szempontok érvényesülnek. Ezt a jelenséget a szerzők elsősorban az akadémiai kapitalizmus paradigmájának térhódításával magyarázzák, aminek az egyik jele a felsőoktatás eltömegesedése (ahol az intézmények versenyeznek azért, hogy melyikük tud több hallgatót magához vonzani) (Bleiklie – Kogan 2007, pp. 477-482). Barakonyi Károly az akadémiai kapitalizmus megjelenését az említett okon kívül az államnak a finanszírozás területéről való fokozatos kivonulásával és a felsőoktatási intézmények autonómiájának növekedésével állítja összefüggésbe (2004, p. 17). A felsőoktatási intézmények feladatköreinek növekedésével tehát, egy újfajta szemléletiség is teret kapott, az átalakulás magával hozta a belső rendszer átrendeződését is, mivel a hatékony adminisztratív apparátus egyre nagyobb szereppel bír a klasszikus oktatói-kutatói közösség teljesítménye mellett.

2. A kutatáshoz való jog mint egyéni jog

2.1. Nemzetközi jog

A nemzetközi jog területén belül van olyan releváns forrás, melyet mind a magyar és mind a német állam kötelezőnek ismert el és amely rendelkezéseket tartalmaz a kutatáshoz való jog tekintetében.

Ilyen dokumentum az Egyesült Nemzetek Szövetségének égisze alatt elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (a továbbiakban: „GSzKJNE”), amely a tudományos és kulturális szabadság kérdéseit önállóan szabályozza a 15. cikkben. „Az Egyezségokmányban részes államok kötelezik magukat a tudományos kutató és alkotó tevékenységhez nélkülözhetetlen szabadság tiszteletben tartására” (GSzKJNE 15. cikk 3. mondat). Magyarországon az 1976. évi 9. törvényerejű rendelet, Németországban pedig az 1973. november 23-i törvény (Gesetz zu dem Internationaler Pakt über wirtschaftliche, soziale und kulturelle Rechte) hirdette ki a GSzKJNE-t.

2.2. Magyarország

Magyarországon a (tudományos) kutatáshoz való jogot az Alaptörvény a véleménynyilvánítás szabadságától elkülönítve, a művészeti alkotás, a tanulás és tanítás szabadságának elismerése mellett a X. cikk (1) bekezdésében deklarálja. A legmagasabb szintű hazai jogforrásban önálló cikket kapott a téma és további két bekezdés nevesíti az állam kötelezettségeit az imént említett jogok érvényre juttatása végett (tudományos igazság kérdésében nem jogosult dönteni; a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Művészeti Akadémia, valamint a felsőoktatási intézmények státuszának védelme stb.). Viszont törvényi szinten nem találunk olyan definíciót vagy felsorolást, ami akár példálódzó jelleggel is segítené megérteni a kutatáshoz való jog fogalmának mélyebb tartalmát. Erre vonatkozóan a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvényben (a továbbiakban: „Nftv.”) sem lelhető fel iránymutatás, holott a törvény a tudományos kutatást a felsőoktatási intézmény alaptevékenységei között nevesíti (2.§ [1] bek.). A kutatáshoz való jog értelmezésével kapcsolatban az Alkotmánybíróság 34/1994. (VI. 24.) AB határozata ad útmutatást, ahol a taláros testület a kutatás (és tanítás szabadságát) a kommunikációs alapjogok közé sorolta és a tudományos élet szabadságával összefüggő jogokat a véleménynyilvánítási szabadságának alkategóriájaként definiálta. Felhívta továbbá a figyelmet az Alkotmánybíróság arra, hogy ugyan a tudományos élet szabadságához való jog mindenkit megillet, „a szabadságjog tényleges jogosultjai azonban csak a tudomány művelői (34/1994. [VI. 24.] AB határozat, Indokolás III. 1. bek.).”

2.3. Németország

Németországban a szövetségi szabályok között a legmagasabb szinten a Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (a továbbiakban: „GG”) áll, ami a véleménynyilvánítás szabadságával egy cikk alatt nevesíti a művészet, a tudás és a tanítás mellett a kutatás szabadságát (5. cikk [3] bek.). Ugyan a GG kevesebb terjedelmet szentelt a kutatás szabadságának a magyar Alaptörvényhez képest, viszont a szövetségi szintű felsőoktatási kerettörvény, a Hochschulrahmengesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 19. Januar 1999 (a továbbiakban: „HRG”) részletesebben kifejti a GG-re hivatkozva a kutatási szabadság (die Freiheit der Forschung) tartalmát. A HRG nem taxatív jelleggel a kutatás szabadságához tartozónak minősíti a kérdésfeltevés, a módszer megválasztásának, a kutatási eredmények értékelésének és annak terjesztésének szabadságát (4.§ [2] bek.). A német alkotmánybíróság, a Bundesverfassungsgericht 1 BvR 2219/20-es döntésében amellet foglalt állást, hogy az „iszlamista radikalizálódás a börtönökben” című kutatás irat és hangfelvétel anyagainak az állami lefoglalása sértette a GG 5. cikkét. Érvelésében arra támaszkodott, hogy a kutatási szabadság részét képezi a bizalmas (titkosított) adatgyűjtés és ezen adatok államilag kikényszerített nyilvánosságra hozatala megnehezíti, illetve lehetetlenné teszi az ilyen módon végzett kutatásokat. Ugyan a kutatáshoz való alkotmányos jog korlátozható, viszont ebben az esetben nem volt megalapozott annak korlátozása. Jelen esetben ugyanis hosszútávon a racionális bűnmegelőzést segíti a titokban kezelt adatok által végzett kutatás, hiszen növeli a rendelkezésre álló ismeretanyagot a bűnmegelőzés számára is (BvR 2219/20, 13-15. bek.).

2.3.1. Berlini tagállami jog

Tagállami szinten Berlin alkotmánya Verfassung von Berlin vom 23. November 1995 (a továbbiakban: „VvB”) 21. cikke megismétli a GG 5. cikkét. A berlini tagállami felsőoktatási törvény, vagyis a Gesetz über die Hochschulen im Land Berlin in der Fassung vom 26. Juli 20 (a továbbiakban: „BerlHG”) a kutatási szabadság definiálása kapcsán megismétli a HRG rendelkezését (BerlHG 5.§ [2] bek.). Azonban nem merül ki ennyiben a BerlHG ide vonatkozó szabályozása, ugyanis meghatározza a kutatáshoz való jog más jogokhoz való viszonyát, amikor kimondja, hogy *„a kutatás, az oktatás és a tanulás szabadsága nem mentesíti a hallgatókat a mások jogainak és az egyetemi együttélésre vonatkozó szabályok tiszteletben tartásának*

kötelezettsége alól (BerlHG 5.§ [5] bek.). A BerlHG 5a.§ pedig deklarálja a *tudományos tisztesség* (wissenschaftliche Redlichkeit) elvét, amit a felsőoktatási intézményeknek a jó tudományos praxis kialakításával érvényre kell juttatniuk. A BerlHG kimondja továbbá azt is, hogy felsőoktatási intézmények általánosan hozzáférhetővé teszik a közpénzekből finanszírozott kutatások eredményeit és a közpénzekből finanszírozott források felhasználásával létrehozott eredményeket, feltéve, hogy ez nem ütközik harmadik felek jogos érdekeivel (4.§ [5] bek.).

2.3.2. Bajor tagállami jog

Bajorország alkotmánya, a *Verfassung des Freistaates Bayern in der Fassung der Bekanntmachung vom 15. Dezember 1998* (a továbbiakban: „Verf BY”) ugyan önálló cikkben rendezi a tudomány szabadságának kérdését, viszont a VvB-hez és GG-hez képest meglehetősen szűkszavú, a kutatás szabadságát nem is említi külön, a tudomány, a tanítás és a művészet szabadságát deklarálja (Verf BY 108. cikk).

Grundgesetz (GG)	
Art. 5.§ (3) Kunst und Wissenschaft, Forschung und Lehre sind frei. Die Freiheit der Lehre entbindet nicht von der Treue zur Verfassung.	
Art. 5.§ (3) <i>A művészet, a tudomány, a kutatás és a tanítás szabadon gyakorolhatóak. A tanítás szabadsága nem mentesít az Alaptörvény iránti lojalitás alól.</i>	
Verfassung von Berlin (VvB)	Verfassung des Freistaates Bayern (Verf BY)
Art. 21.§ Kunst und Wissenschaft, Forschung und Lehre sind frei. Die Freiheit der Lehre entbindet nicht von der Treue zur Verfassung.	Art. 108.§ Die Kunst, die Wissenschaft und ihre Lehre sind frei.
Art. 21.§ <i>A művészet, a tudomány, a kutatás és a tanítás szabadon gyakorolhatóak. A tanítás szabadsága nem mentesít az Alkotmány iránti lojalitás alól.</i>	Art. 108.§ <i>A művészet, a tudomány és azok tanítása szabadon gyakorolható.</i>

1. ábra: A kutatáshoz való jog (illetve annak hiányában a tudomány szabadságának) alkotmányos védelme a GG, VvB és Verf BY szerint (saját szerkesztés és fordítás)

A felsőoktatásról szóló bajor tagállami szintű törvény, a Bayerisches Hochschulinnovationsgesetz Vom 5. August 2022 (a továbbiakban: „BayHIG”) deklarálja a kutatás szabadságát (a művészet, a tudomány, a tanulás és tanítás szabadsága mellett), viszont annak elsődleges alanyaként a felsőoktatási intézményt határozza meg, viszont egyben kötelezettségként elő is írja, hogy ezen jogok gyakorlását biztosítani kell az egyének számára (BayHIG 20.§). Mindamellett a *tudományos tisztesség* (wissenschaftliche Redlichkeit) mint követelmény a BayHIG-ben is megjelenik, viszont ennek alanyai nem a felsőoktatási intézmények, mint a BerlHG-nél, hanem az egyének (21.§). A BayHIG mindemellett feljogosítja a felsőoktatási intézményeket, hogy az általuk foglalkoztatott egyének tudományos munkáinak a nyilvánosságra hozatalával, publikációjával kapcsolatban döntéseket hozhassanak. A hozzájárulás megtagadható, amennyiben annak megadása esetén a felsőoktatási intézmény kiemelt érdekei sérülnének (BayHIG 21.§).

Hochschulrahmengesetz (HRG)	
<p>Art. 4.§ (1) Das Land und die Hochschulen haben sicherzustellen, daß die Mitglieder der Hochschule die durch Artikel 5 Abs. 3 Satz 1 des Grundgesetzes verbürgten Grundrechte wahrnehmen können.</p> <p>(2) Die Freiheit der Forschung (Artikel 5 Abs. 3 Satz 1 des Grundgesetzes) umfaßt insbesondere die Fragestellung, die Grundsätze der Methodik sowie die Bewertung des Forschungsergebnisses und seine Verbreitung.</p>	
<p>Art. 4.§ (1) <i>A tartomány és a felsőoktatási intézmények biztosítják, hogy a felsőoktatási intézmény tagjai gyakorolhassák az Alaptörvény 5. cikke (3) bekezdésének 1. mondatában biztosított alapvető jogokat.</i></p> <p>(2) <i>A kutatás szabadsága (Alaptörvény 5. cikke (3) bekezdés 1. mondat) kiterjed különösen a kérdésfeltevésre, a módszer megválasztására, a kutatási eredmények minősítésére és annak terjesztésére.</i></p>	
Gesetz über die Hochschulen im Land Berlin (BerlHG)	Bayerisches Hochschulinnovationsgesetz (BayHIG)
<p>Art. 5.§ (2) Die Freiheit der Forschung umfasst insbesondere die Fragestellung, die Grundsätze der Methodik sowie die Bewertung</p>	<p>Art. 20.§ Die Hochschulen haben die verfassungsrechtliche Freiheit von Kunst, Wissenschaft, Forschung, Lehre und Studium jederzeit zu wahren.</p>

<p>des Forschungsergebnisses und seine Verbreitung.</p> <p>(5) Die Freiheit der Forschung, der Lehre und des Studiums entbindet nicht von der Pflicht zur Beachtung der Rechte anderer und der Regelungen, die das Zusammenleben in der Hochschule ordnen.</p>	<p>Sie haben sicherzustellen, dass alle Mitglieder der Hochschule ihre durch die Verfassung verbürgten Grundrechte im Rahmen des Hochschulbetriebs und des Hochschullebens jederzeit wahrnehmen können.</p>
<p>Art. 5.§ (2) <i>A kutatás szabadsága kiterjed különösen a kérdésfeltevésre, a módszer megválasztására, a kutatási eredmények minősítésére és annak terjesztésére.</i></p> <p>(5) <i>A kutatás, az oktatás és a tanulás szabadsága nem mentesíti a hallgatókat a mások jogainak és az egyetemi együttélésre vonatkozó szabályok tiszteletben tartásának kötelezettsége alól.</i></p>	<p>Art. 20.§ <i>Az felsőoktatási intézményeknek biztosítaniuk kell mindenkor a művészet, a tudomány, a kutatás, az oktatás és a tanulás alkotmányos szabadságát.</i></p> <p><i>Biztosítaniuk kell, hogy a felsőoktatási intézmény valamennyi tagja az alkotmányos jogait a felsőoktatási intézmény működésében és az intézményi (közösségi) életben gyakorolhassa.</i></p>
<p>Art. 5a.§ (2) Jede Hochschule verabschiedet Grundsätze wissenschaftlicher Redlichkeit und einer guten wissenschaftlichen Praxis und trägt durch geeignete Maßnahmen zu deren Einhaltung bei.</p>	<p>Art. 21.§ (1) Die an der Hochschule in der Forschung Tätigen beachten die Grundsätze der wissenschaftlichen Redlichkeit.</p> <p>(2) Die Hochschulen können durch Satzung die Voraussetzungen, bei deren Vorliegen die Veröffentlichung von wissenschaftlichen Arbeiten durch wissenschaftliche und künstlerische Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter der Genehmigung bedarf, und die Zuständigkeit für die Erteilung der Genehmigung regeln. Eine Genehmigung kann nur versagt werden, wenn durch die Veröffentlichung</p>

	wesentliche Interessen der Hochschule beeinträchtigt würden.
Art. 5a.§ (2) Minden felsőoktatási intézmény elfogadja a tudományos tisztesség és a helyes tudományos gyakorlat elveit, és megfelelő intézkedésekkel hozzájárul ezek betartásához.	Art. 21.§ (1) Azok, akik a felsőoktatási intézmény keretein belül felsőoktatási tevékenységet végeznek kötelesek figyelembe venni a tudományos tisztesség alapelveit. (2) A felsőoktatási intézmény alapszabályban szabályozhatja, hogy a tudományos munkák tudományos és művészeti munkavállalók általi közlésételéhez milyen feltételek mellett szükséges hozzájárulás, valamint a hozzájárulás megadásának felelőssége. Az hozzájárulást csak akkor lehet megtagadni, ha a közlésétel a felsőoktatási intézmény alapvető érdekeit sértené.

2. ábra: A kutatáshoz való jog részletszabályai a HRG a BerlHG és a BayHIG értelmében (saját szerkesztés és fordítás)

3. A felsőoktatási találmány jogi helyzete

Érdemes tisztázni, hogy a felsőoktatási keretek között létrejövő innováció jogi megítélését tekintve eshet szerzői jogi védelem, illetve iparjogvédelmi oltalom alá. A felfedezés, a tudományos elmélet és a matematikai módszer mind a magyar és mind a német jog értelmében nem részesíthető iparjogvédelmi oltalomban¹ tehát maga a tartalom nem részesül külön jogi védelemben, viszont amennyiben az alkotó egy szerzői műbe foglalja, úgy szerzői védelem fogja megilletni (magyar jog szerint a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény [a továbbiakban: „Szt.”] 1.§ és a német jog szerinti Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte vom 9. September 1965 [a továbbiakban: „Urheberrechtsgesetz”] 2.§). Szóba jöhet még olyan kutatási eredmény is ami nem éri el a szerzői mű státuszát, ilyenkor az adatbázis esetén (táblázat meghatározott adatokkal) az adatbázis előállítók védelme merülhet fel lehetséges kategóriaként (magyar jog szerint Szt. 60/A.§ és német jog szerint Urheberrechtsgesetz Abschnitt 6.). Amennyiben a felsőoktatási keretek közt létrejött innováció megfelel a találmány kritériumnak, úgy szabadalmi oltalom illeti meg (magyar jog szerint Szabadalmi

tv. 1.§ [1] és német jog szerint PatG 1.§). Ha nem állnak fenn a szabadalmaztatáshoz szükséges feltételek, akkor a használati mintaoltalom formációja nyújthat jogi oltalmat (magyar jog szerint a használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvény 1.§ [1] bek. és német jog szerinti Gebrauchsmustergesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 28. August 1986 1.§). Amennyiben tartalmaz dizájn elemet a minta, úgy a formatervezési mintaoltalom alkalmazásának lehetősége merül fel (magyar jog szerint a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény 1.§ [1] és német jog szerint Gesetz über den rechtlichen Schutz von Design in der Fassung der Bekanntmachung vom 24. Februar 2014 1-2.§§). Külön oltalomban részesíthető továbbá a növényfajta (magyar jog szerint Szabadalmi tv. 106.§ és német jog szerinti Sortenschutzgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 19. Dezember 1997 1-2.§§) illetve a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalma (magyar jog szerint a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalmáról szóló 1991. évi XXXIX. törvény 1.§ [1] bek. és a német jog szerinti Gesetz über den Schutz der Topographien von mikroelektronischen Halbleitererzeugnissen vom 22. Oktober 1987 1.§ (1) bek.). Az iparjogvédelmi oltalom jogosultja azonban dönthet úgy is, hogy nem kívánja lajstromoztatni az általa létrehozott innovációt, hanem üzleti titok (vagy azon belül is know-how) formájában hasznosítja (a magyar jog szerint az üzleti titok védelméről szóló 2018. évi LIV. törvény és a német jog szerinti Gesetz zum Schutz von Geschäftsgeheimnissen vom 18. April 2019).

3.1. Magyarország

3.1.1. Általános előírások

A magyar jog a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: „Szabadalmi tv.”) szerint szabadalmi oltalomban részesíthetőként határozza meg az új, feltalálói tevékenységen alapuló, iparilag alkalmazható találmányokat a technika bármely területéről (Szabadalmi tv. 1.§ [1] bek.). Az újdonság feltétele, hogy a találmány ne tartozzon a technikai jelenlegi állásához, vagyis az elsőbbség időpontja előtt ne váljon hozzáférhetővé írásbeli közlés, szóbeli ismertetés, gyakorlatbavétel útján vagy bármilyen más módon (Szabadalmi tv. 2.§ [1]-[2] bek.). A feltalálói tevékenység kritériuma akkor teljesül, ha a találmány a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló (Szabadalmi tv. 4.§ [1] bek.). A találmány iparilag akkor alkalmazható, ha az ipar

vagy a mezőgazdaság valamely ágában előállítható, illetve használható (Szabadalmi tv. 5.§ [1] bek.). A feltaláló az a személy, aki a találmányt megalkotta (Szabadalmi tv. 7.§ [1] bek.), így a szabadalmi oltalom tárgyát képező találmány mindig visszavezethető kell, hogy legyen egy természetes személyre (akitől jogutódlással lehet megszerezni a forgalomképes jogosultságokat). A Szabadalmi tv. különbséget tesz szolgálati és alkalmazotti találmányok között, amikor a munkáltató ebbéli minőségének köszönhetően – a jogszabály erejénél fogva – szerez jogosultságot a vele munkavégzésre irányuló jogviszonyban lévő természetes személytől.

Szolgalati találmány esetén a feltalálónak munkaviszonyból folyó kötelessége, hogy a találmány tárgykörébe eső megoldásokat dolgozzon ki, ellenben az alkalmazotti találmánnyal, ahol nincs ilyen jellegű kötelezettsége a feltalálónak, viszont a találmány hasznosítása munkáltatója tevékenységi körébe tartozik (Szabadalmi tv. 9.§ [1] és [2] bek.). A munkaviszonyból folyó kötelesség értelmezésével kapcsolatban felmerült annak a kérdése, hogyha a munkaköri leírásban nem szerepelt maga a feladat, akkor szolgálatinak vagy alkalmazottinak minősül a találmány. Petkó Mihály a szolgálati találmány kapcsán kiemelte, azt a kettős követelményt, hogy a találmány a munkaviszony fennállása alatt jött létre és a munkakör jellegéből, vagy a munkakör szerződéses meghatározásából egyértelműen következnie kell, hogy a megoldás a feltaláló munkaköri kötelezettségéhez tartozott (2004, p. 21.). Szalma József értelmezését alapul véve a munkaviszonyból eredő kötelezettség nem úgy értelmezendő, hogy amennyiben nem jön létre találmány, úgy a munkavállaló megszegte a munkajogi kötelezettségét, hiszen „a találmány invenció és nem kötelezvény kérdése” (2005, pp. 77-81.). A Legfelsőbb Bíróság az EBH2003. 948. döntésében rávilágított arra, hogy a konkrét vezetői utasítás alapján a munkavállalóhoz került feladat is munkaviszonyból folyó kötelességnek minősül. Konkrét utasítás hiányában is ebbe a kategóriába sorolható a találmány létrehozása, amennyiben általában megállapítható a munkavállaló ilyen jellegű kötelezettsége (pl.: a fűvókamarás NC programjának elkészítése, amennyiben NC technológusként foglalkoztatják a feltalálót). Az a tény pedig, hogy feladatát kiemelkedően látta el a munkavállaló, nem haladja meg a munkaköri kötelezettségét, amennyiben munkaköréből (pl.: kvalifikált műszaki képzettséghez, mérnöki diplomához vagy technikus oklevélhez kötött) következik, hogy elvárható, hogy a kiosztott (műszaki) feladatot a legmagasabb színvonalon, a legeredményesebb módon oldja meg.

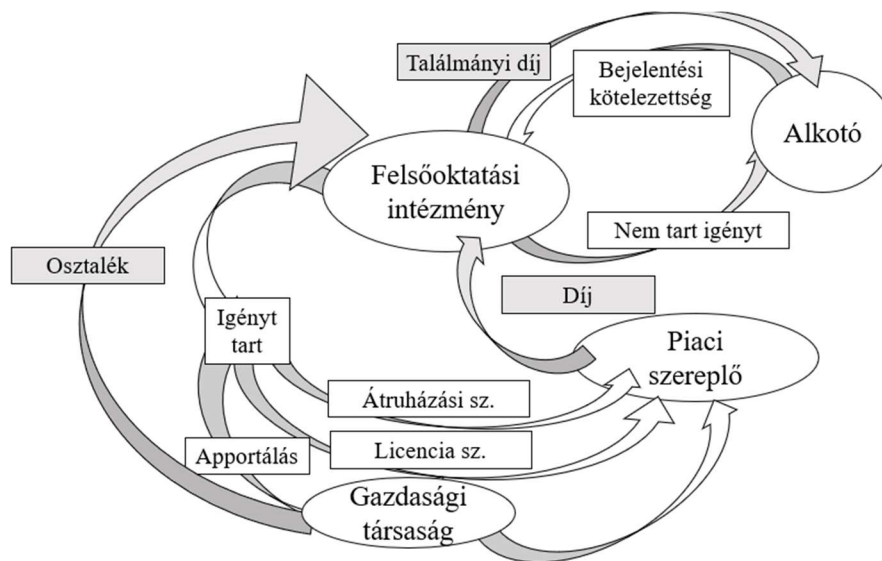
A szolgálati találmány esetén a szabadalom (mint a találmányt megillető jogi védelem) a feltaláló jogutódjaként a munkavállalót illeti meg (Szabadalmi tv. 10.§). A jogutódlás úgy realizálódik, hogy a feltaláló haladéktalanul ismerteti a munkavállalóval a találmány megalkotását, a munkáltató pedig az átvételtől számított kilencven napon belül köteles nyilatkozni arról, hogy igényt tart-e a szolgálati találmányra (Szabadalmi tv. 11.§ [1] és [2] bek.). Amennyiben a munkáltató nem tart igényt vagy nem nyilatkozik határidőn belül, akkor a feltaláló rendelkezhet a találmánnyal. (Szabadalmi tv. 11.§ [4] bek.). Az első esetben a munkáltatónak két lehetősége van, vagy észszerű határidőn belül szabadalmi bejelentést tesz, vagy azt titokban tartva üzleti titok formájában hasznosítja (Szabadalmi tv. 12.§ [1] és [2] bek.). A feltaláló és a munkáltató köteles találmányi díjszerződést kötni, (Szabadalmi tv. 13.§ [6] bek.) amiben rendezik a feltalálót a találmány értékesítése után megillető találmányi díjjal kapcsolatos kérdéseket (Szabadalmi tv. 11.§ [6] bek.). A törvény által előírt főszabály az, hogy a feltaláló licencialapú díjazásban részesül (Szabadalmi tv. 13.§ [7] és [8] bek.), a felek azonban megállapodhatnak olyan kikötésben is, amikor egy meghatározott összegben állapítják meg a feltalálót megillető – a jövőben megalkotásra és értékesítésre kerülő találmányaival kapcsolatos – találmányi díj mértékét (kockázatmegosztásra irányuló találmányi díjszerződés) (Szabadalmi tv. 15.§ [2] bek.).

3.1.2. Speciális előírások

Az Nftv. nem tartalmaz speciális előírást a felsőoktatási intézménnyel foglalkoztatási viszonyban álló oktatók és kutatók által létrehozott találmányok területén. A tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról szóló 2014. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: „Inno. tv.”) előírja a felsőoktatási intézmények számára (a költségvetési kutatóhelyekkel, közalapítványokkal, állami és önkormányzati tulajdonban álló, kutatóhelynek minősülő közhasznú jogállású nonprofit gazdasági társaságokkal együtt), hogy szellemi tulajdon-kezelési szabályzattal kell rendelkezniük. A törvény kötelezővé teszi, hogy a szellemi tulajdon-kezelési szabályzatban külön ki kell térni „*a kutatóhelyen létrejött és az ellenszolgáltatás fejében szerzett szellemi alkotások értékelésének és nyilvántartásának elveire, ideértve a szellemi alkotások létrehozásához felhasznált ráfordítások kimutatását*” (Inno. tv. 33.§ (2) a) pont). A szellemi tulajdon-kezelési szabályzatban továbbá ki kell térni, „*ha a vonatkozó jogszabályok a felek eltérő rendelkezését lehetővé teszik, a kutatóhelyen kormányzati, közszolgálati, közalkalmazotti jogviszonyban,*

munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban, valamint polgári jogi jogviszonyban álló, a szellemi alkotás létrehozásában közreműködő kutatók jogaira és kötelezettségeire a hasznosítás folyamatában.” (Inno. tv. 33.§ (2) d) pont).

A hasznosítás egyik speciális változataként szabályozza az Inno. tv. a létrejött szellemi alkotás (esetünkben a felsőoktatási találmány) nem pénzbeli hozzájárulásként történő rendelkezésre bocsátását egy gazdasági társaság számára (Inno. tv. 3.§ 4. pont). A törvény kimondottan lehetővé teszi, hogy „a felsőoktatási intézmény által kutató, illetve oktató munkakörben foglalkoztatott hasznosító vállalkozással, valamint a nemzeti felsőoktatásról szóló törvény szerinti intézményi társasággal – a kutatóbep, valamint a felsőoktatási intézmény átláthatósági szabályzatában foglaltakkal összhangban – munkavégzésre irányuló további jogviszonyt létesíthet.” Vagyis a hasznosításnak ebben a speciális esetében az Inno. tv. kifejezetten lehetővé teszi, hogy a kutató munkavégzésével részt vegyen a hasznosítás folyamatában, a hasznosító vállalkozáson keresztül.

3. ábra: A felsőoktatási találmány útja a hasznosításig, a magyar jog alapján, különös tekintettel az egyes felek kötelezettségeire (saját szerkesztés)

3.2. Németország

3.2.1. Általános előírások

Németországban szövetségi szinten a szabadalmi oltalom feltételeiről a Patentgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 16. Dezember 1980 (a továbbiakban: „PatG”) rendelkezik. A német jog – a magyar joggal megegyezően – a szabadalmaztathatóság feltételeivé az alábbi kritériumokat teszi: a technika bármely területéről származó, új, feltalálói tevékenységen alapuló találmány (PatG, 1.§ [1] bek.). Az újdonság követelménye akkor teljesül, ha a találmány meghaladja a technika jelenlegi állását. Vagyis újdonságrontó tényezőnek minősül, ha a bejelentést megelőzően írásbeli vagy szóbeli közlés folytán, használat vagy bármely más módon nem vált hozzáférhetővé a nyilvánosság számára (PatG 1.§ [1] bek. és Molnár 2011, p. 119). A találmány akkor tekinthető feltalálói tevékenységen alapulónak, ha az szakember számára a korábbi technika alapján nem nyilvánvaló (PatG 4.§). Az ipari alkalmazhatóság feltétele akkor teljesül, ha a találmány ipari területen – beleértve a mezőgazdaságot is – előállítható vagy használható (PatG 5.§).

Magyar jog	Német jog	
Szabadalmi (1995. évi XXXIII.) tv.	PatG (Patentgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 16. Dezember 1980)	
	Magyar fordítás	Eredeti német szöveg
1.§ (1) Szabadalmazható minden új, feltalálói tevékenységen alapuló, iparilag alkalmazható találmány a technika bármely területén.	1.§ (1) Szabadalmazhatóak a technika bármely területéről származó, új, feltalálói tevékenységen alapuló és iparilag alkalmazható találmányok.	1.§ (1) Patente werden für Erfindungen auf allen Gebieten der Technik erteilt, sofern sie neu sind, auf einer erfinderischen Tätigkeit beruhen und gewerblich anwendbar sind.
2.§ (1) Új a találmány, ha nem tartozik a technika állásához. (2) A technika állásához	3.§ (1) Egy találmány akkor tekinthető újnak, ha nem képezi a technika állásának részét. A	3.§ (1) Eine Erfindung gilt als neu, wenn sie nicht zum Stand der Technik gehört. Der

<p>tartozik mindaz, ami az elsőbbség időpontja előtt írásbeli közlés, szóbeli ismertetés, gyakorlatbavétel útján vagy bármilyen más módon bárki számára hozzáférhetővé vált.</p>	<p>technika állása magában foglalja mindazokat az ismereteket, amelyeket a bejelentés elsőbbsége szempontjából releváns időpontot megelőzően a nyilvánosság számára írásbeli vagy szóbeli közlés folytán, használat vagy bármely más módon hozzáférhetővé tettek.</p>	<p>Stand der Technik umfaßt alle Kenntnisse, die vor dem für den Zeitrang der Anmeldung maßgeblichen Tag durch schriftliche oder mündliche Beschreibung, durch Benutzung oder in sonstiger Weise der Öffentlichkeit zugänglich gemacht worden sind.</p>
<p>4.§ (1) Feltalálói tevékenységen alapul a találmány, ha a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló.</p>	<p>4.§ Egy találmány akkor minősül feltalálói tevékenységen alapulónak, ha az szakember számára a korábbi technika alapján nem nyilvánvaló.</p>	<p>4.§ Eine Erfindung gilt als auf einer erfinderischen Tätigkeit beruhend, wenn sie sich für den Fachmann nicht in naheliegender Weise aus dem Stand der Technik ergibt.</p>
<p>5.§ (1) Iparilag alkalmazható a találmány, ha az ipar vagy a mezőgazdaság valamely ágában előállítható, illetve használható.</p>	<p>5.§ Egy találmány akkor tekinthető iparilag alkalmazhatónak, ha annak tárgya bármely ipari területen - beleértve a mezőgazdaságot is - előállítható vagy használható.</p>	<p>5.§ Eine Erfindung gilt als gewerblich anwendbar, wenn ihr Gegenstand auf irgendeinem gewerblichen Gebiet einschließlich der Landwirtschaft hergestellt oder benutzt werden kann.</p>

4. ábra: A szabadalmi oltalom fogalmi ismérvei a magyar és német jog alapján (saját fordítás és szerkesztés)

A német jog szövetségi szinten rendelkezik a munkavállalói találmányok sorsáról, mind az általános, mind a speciális, felsőoktatási intézményre vonatkozó szabályok a Gesetz über Arbeitnehmererfindungen vom 25. Juli 1957 (a továbbiakban: „ArbnErfG”) nevet viselő törvényen belül lelhetők fel. Az ArbnErfG területi hatálya egyaránt kiterjed mindazokra a találmányokra és technológiai javítási javaslatokra, melyeket a magán- és a közszféra szerint munkavégzésre irányuló jogviszonyban foglalkoztatottak hoznak létre (1.§). Az ArbnErfG különbséget tesz *szolgálati találmányok* (Diensterfindungen) és *szabad találmányok* (Freie Erfindungen) között. *Szolgálati találmánynak* minősül minden olyan találmány, amit a munkaviszony időtartama alatt hoztak létre, és amelyek vagy a munkavállalónak a munkáltatónál végzett munkája során keletkeztek, vagy alapvetően a munkáltatónál szerzett tapasztalatokon vagy munkán alapulnak (ArbnErfG 4.§ [2] bek.). Minden más, munkavállaló által létrehozott találmány szabad találmánynak minősül (ArbnErfG 4.§ [3] bek.). Szolgálati találmány esetén a munkavállalót bejelentési kötelezettség terheli, aminek haladéktalanul köteles eleget tenni (ennek beérkezéséről pedig a munkáltató köteles haladéktalanul értesíteni a munkavállalót, ArbnErfG 5.§ [1] bek.). Amennyiben a munkáltató igényt tart a találmányra, ezt nyilatkozat formájában közli, így a vagyoni jellegű jogok tekintetében a munkáltató lesz a munkavállaló jogutóda (ArbnErfG 7.§ [1] bek.). A munkavállaló „hallgatása” esetén (ha négy hónapon belül nem adja vissza írásbeli nyilatkozattal a munkavállalónak) is bejelentettnek kell tekinteni a nyilatkozatát (ArbnErfG 6.§ [2] bek.). A szolgálati találmányból úgy lehet szabad találmány, ha a munkavállaló kifejezetten nyilatkozik arról, hogy nem tart rá igényt (ArbnErfG 8.§). A munkavállalót viszont külön javadalmazás illeti meg a felhasználás után, aminek mértékére konkrét előírást nem tartalmaz a törvény, de általános paramétereket ad meg: gazdasági hasznosíthatóság, a munkavállaló feladatai és a munkáltatónál betöltött pozíciója, valamint a munkáltató részesedése a szolgálati találmány megvalósításában (ArbnErfG 9.§).

3.2.2. Speciális előírások

A jelenlegi szabályozási rendszer egy 2002-es törvényreformnak köszönhető, azt megelőzően a Hochschullehrerprivileg elvének megfelelően a szellemi alkotáshoz kapcsolódó vagyoni jogok felsőoktatási intézményben kutatói tevékenységet végző természetes személyt illette meg (Vígh 2006, p. 143. és Czychowski 2019, p. 125.). A privilégium meglehetősen tradicionálisan ágyazódott bele a német jogi gondolkodásba, ugyanis már egy 1910-ben született döntés a következő érvelést

tartalmazta: „Így az egyetemek, akadémiák stb. tanárainak tanítás vagy tudományos munka alkalmával készült találmányai nem tartoznak az államhoz, a munkáltatójukhoz, még akkor sem, ha az állam saját költségén biztosította a létesítményeket, laboratóriumokat, készülékeket, anyagokat és segédeket” (Mitteilung Deutscher Patentanwälte 1911, S. 102f és Rösler 2001, pp. 21-22.).

A jelenleg hatályos szabályozás szerint viszont a találmányon fennálló vagyoni jogokat a munkáltató (felsőoktatási intézmény) szerzi meg mint a munkavállaló jogutódja. A felsőoktatási találmányra vonatkozó speciális előírásokat az ArbnErfG 42.§-a szabályozza. A feltaláló jogosult a szolgálati találmányt oktatási és kutatási tevékenységével összefüggésben nyilvánosságra hozni, ha erről a munkáltatót időben, általában két hónappal korábban értesítette (ArbnErfG 41.§ [1] bek.), ezáltal a törvény figyelembe veszi, hogy a felsőoktatási intézmények kutatóinak speciális kötelezettségeik (publikálás) vannak, ami indokolja az eltérést az általános szabályoktól. Az előző fejezetben már említett, kutatáshoz való (individuális) jogosultság még ezen a szinten is érezteti jelenlétét, ugyanis a feltaláló az oktatási-kutatási szabadságra hivatkozva megtagadhatja, tehát azért, hogy ne kerüljön nyilvánosságra, mellőzheti a bejelentési kötelezettség megtételét (ArbnErfG 41.§ [2] bek.). A feltaláló, a munkáltató általi hasznosításból díjazás formájában részesedik, aminek a mértéke a hasznosításból származó bevétel harminc százaléka (ArbnErfG 41.§ [4] bek.). A Bundesgerichtshof a bevétel definiálása során rávilágított arra, hogy a jövedelem (Einnahmen) fogalmát tágan értelmezni, „magában foglal minden olyan vagyontárgyat, amely a találmány hasznosításából a munkáltatót megilleti, vagyis a hasznosítással okozati összefüggésben áll. A bruttó jövedelem, azaz a ténylegesen kapott jövedelem a meghatározó. A tulajdonjog megszerzésével, fenntartásával, védelmével és hasznosításával kapcsolatos költségek nem vonhatók le” (BGH, Urteil vom 05.02.2013 - X ZR 59/12, 9. bek.).

3.2.2.1. Bajor tagállami jog

A BayHIG külön rendelkezik a felsőoktatási találmányokról („Diensterfindungen” a fejezet címe, a „*találmány*” alatt viszont a szerzői védelem alá eső alkotásokról is tartalmaz iránymutatásokat az adott tartalmi egység). A BayHIG – a szövetségi szintű ArbnErfG-el összhangban – kötelezi a felsőoktatási intézményeket a szellemi alkotások védelmére és értékesítésére (18.§). A BayHIG 17.§-a egyedi módon külön kötelezettséggént nevesíti a tudás- és technológiatranszfer támogatását, különös tekintettel az innovatív

vállalkozások alapítására (die Gründung innovativer Unternehmen). A BayHIG azt is előírja, hogy a vállalkozásalapítást a felsőoktatási intézménynek – bizonyos időkerethez kötötten – ingyenes vagy kedvezményes terem, labor és felszerelés biztosításával kell támogatnia (17.§).

Összefoglalás

A tömegoktatás, a felsőoktatási intézmények növekvő feladatkörei, valamint a finanszírozásban egyre közvettebb módon részt vevő állam jelenségei magukkal hozták az „akadémiai kapitalizmus” korszakát. Ennek egyik megnyilvánulása, hogy a felsőoktatási intézmények funkciói is átalakulnak, az eddig megszokott oktatási és kutatási feladatok kibővültek a gazdasági szerepvállalással, ide tartozik a kutatási eredményekből létrejövő innováció hasznosítása is. A sok külső irányú változás a felsőoktatási intézmények belső átalakulását szintén magával hozta, megjelent az igény az oktatók-kutatók belső hierarchiájával párhuzamosan működő, hatékonysági szempontokat szem előtt tartó adminisztratív apparátus és a hozzá tartozó vezetés létrehozására, valamint a külső szereplők is egyre nagyobb mértékben jelennek meg a felsőoktatási intézmények döntéshozó szerveiben (lásd: a térségben működő munkáltatók stb.). Az akadémiai kapitalizmus mint jelenség felveti annak a kérdését is, hogy a felsőoktatási keretek között létrejött és felhalmozott tudáshoz miképpen viszonyuljon maga az intézmény? Tekintsen-e magára úgy, mint a társadalom fejlődését ingyenesen és kötelességtudatból biztosító entitásra vagy önmaga is üzleti szereplőként szálljon síkra?

A kutatáshoz való jog mint egyéni jog vonatkozásában láthattuk, hogy a magyar jog alaptörvényi szinten részletesebben szabályozta a kérdést a német GG-hez, a berlini VvB-hez és a bajor Verf BY-hez képest. Ugyanakkor a kutatáshoz való (egyéni) jog tartalmáról nem tudunk meg sok információt az Alaptörvényből, ágazati jogszabály pedig nem fejt ki bővebben lényegét. Ez a hiányosság kifejezetten az Nftv. tekintetében szúr szemet, mivel nem logikus, hogy, ha a felsőoktatási intézmények alaptervékenységeként definiálja az oktatás mellett a kutatást, akkor az utóbbi megvalósulásához elengedhetetlen kutatási szabadság tartalmára miért nem tér ki (2.§ [1] bek.). A német szövetségi jogban a HRG a felsőoktatási intézmények feladatai között elsőként nevesíti a tudomány és művészet ápolása és fejlesztése végett a kutatást és az oktatást (2.§ [1] bek.), valamint később a tudás- és technológiatranszfer elősegítésére is kitér (2.§ [7]

bek.). Ezen rendelkezéseket megismétli a berlini jogban a BerlHG, a tudás- és technológiatranszfer (4.§ [1] bek.) kapcsán azzal az adalékkal, hogy a felsőoktatási intézmények általánosan hozzáférhetővé teszik a közpénzekből finanszírozott kutatások eredményeit és a közpénzekből finanszírozott források felhasználásával létrehozott eredményeket, feltéve, hogy ez nem ütközik harmadik felek jogos érdekeivel (BerlHG 4.§ [5] bek.). A BayHIG szintén az alapfeladatok között nevesítette a tudomány és művészet ápolását és fejlesztését (a kutatáson, az alkotáson, a tanításon és a tanuláson keresztül). Viszont a felsőoktatási intézmény egyes publikációk közlését az intézmény kiemelt érdekeire hivatkozva megtagadhatja. Szövetségi szinten a HRG és a berlini jogban a BerlHG nem taxatív módon, de adnak iránymutatást a kutatáshoz való jog tartalmával kapcsolatban. Az egyéni jellegű kutatási szabadság deklaratív formájú megjelenése azért hangsúlyos, mivel a növekvő intézményi autonómia könnyedén vezethet az egyéni szabadságjogok csorbulásához (League of European Research Universities 2020, p. 19). A felsőoktatási intézmények bővülő hatáskörével és újfajta funkcióinak a megjelenésével egyre nagyobb az elvárás a hatékonysági alapú működés iránt. Új szereplők jelennek meg a belső struktúrában, ezért az oktató-kutató munkavállalóknak döntéshozó funkcióikat meg kell osztaniuk velük. Érdekes szembenállás, hogy a berlini tagállami jog a BerlHG-n keresztül a kutatáshoz való jog individuális jellegét hangsúlyozza – mindamelllett, hogy a kutatás megszervezése intézményi feladat (5.§ [2] bek.) –, a közfinanszírozású kutatások eredményeinek nyilvánossá tétele mellett, ellenben a bajor tagállami jog az intézmény számára biztosít többletjogokat a kutatóval, mint egyénnel szemben, a sikeres tudás- és technológiatranszferhez köthetően.

A munkaviszonnyal összefüggésben keletkezett szabadalmi oltalom tárgyát képező találmányokkal kapcsolatban megállapítható, hogy az általános szabályozás meglehetősen hasonló a magyar és a német jog között: a szolgálati találmány (Diensterfindung) esetén a munkavállaló kötelességgel tartozik bejelenteni a munkavállaló részére, aki nyilatkozik annak elfogadásáról és az értékesítés után díjazás illeti meg a munkavállalót. Erre az alapszerkezetre azonban merőben más speciális szabályok épülnek rá a magyar és a német jogban. Előbbinél nem az Nftv., hanem az Inno. tv. tartalmaz a felsőoktatási intézmények számára előírást, szellemi tulajdon-kezelési szabályzat készítése végett. Utóbbinál az általános szabályokat is felölelő ArbNErfG állapít meg speciális rendelkezéseket a felsőoktatási találmányokkal kapcsolatban. A magyar jog szempontjából koherensebb és dogmatikailag helyesebb megoldás volna a

felsőoktatási találmányra (illetve szellemi alkotásokra) vonatkozó speciális szabályokat az Inno. tv. helyett az Nftv.-ben szabályozni. Ugyanis az Inno. tv. saját tárgyi hatályát „a Magyarországon közfinanszírozású támogatásból megvalósuló kutatás-fejlesztésre és innovációra, az innovációs ökoszisztéma fejlesztésére, valamint az ezekhez kapcsolódóan Magyarországon nyújtott szolgáltatásokra” korlátozza (Inno. tv. 1.§ [1] bek.). (Inno. tv. 1.§ [2] bek.: (2) E törvény hatálya kiterjed továbbá a) az olyan, külföldön nyújtott szolgáltatások igénybevételére és külföldről történő eszközbeszerzésekre is, amelyek közvetlenül Magyarországon megvalósuló kutatás-fejlesztéshez, innovációhoz és az (1) bekezdés szerinti szolgáltatásnyújtáshoz kapcsolódnak, valamint b) az Európai Unió belüli és más nemzetközi együttműködés keretében magyar részvétellel ba) külföldön végzett, az (1) bekezdésben meghatározott tevékenységek Magyarország területén történő elszámolására, bb) külföldön nyújtott, az (1) bekezdés szerinti szolgáltatások Magyarország területén történő elszámolására, c) a szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény 1.§ (1) bekezdése szerinti államok magyar nyelvű képzést biztosító felsőoktatási intézményeihez kapcsolódó kutatási és innovációs tevékenység támogatására.) Az Inno. tv. 33.§ (2) a) pont értelmében a szellemi tulajdon-kezelési szabályzatnak ki kell terjednie különösen a kutatóhelyen létrejött és az ellenszolgáltatás fejében szerzett szellemi alkotások értékelésének és nyilvántartásának elveire, ideértve a szellemi alkotások létrehozásához felhasznált ráfordítások kimutatását is. A szellemi alkotás felsőoktatási intézményben való létrehozása vagy ellenérték fejében való megszerzése viszont nem köthető kizárólag állami támogatáshoz, vagyis az Inno. tv. ebben az esetben egy, a saját tárgyi hatályán túlnyúló kérdést rendezett.

A felsőoktatási találmány jogi helyzetét rendező ArbnErfG 42.§ (1) bekezdését egy méltányos megoldásnak tartom a feltaláló irányába, ugyanis a kutatót feljogosítja találmányának publikálására a felsőoktatási intézménnyel való közléstől számított két hónapon belül azzal a megjegyzéssel, hogy a két hónapot az intézménnyel szemben nagyon rövid időnek találom. Az ArbnErfG 42.§ (2) bekezdése meglehetősen széles terjedelmű jogot telepít a feltalálóra, amit az őt megillető oktatási-kutatási szabadságból vezet le a jogalkotó, ez pedig a bejelentési kötelezettség mellőzése. Az a jogosultság, hogy a feltaláló az oktatási-kutatási szabadságára hivatkozva megtagadhatja az általa elért eredmény (találmány) közlését, valójában relatívabb, mint amilyennek elsőre tűnik. A Szövetségi Gazdasági és Klímavédelmi Minisztérium (Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz) modellszerződéseket (Mustervereinbarungen für Forschungs-

und Entwicklungskooperationen) tesz elérhetővé, melyek a felsőoktatási intézmények vagy kutatóintézetek és üzleti (ipari) partnereik közötti kutatási megállapodások serkentésére hivatottak. Ezeknél a modellszerződéseknel mindegyik mintához találunk olyan mellékletet (2022, Anlage 3), amiben a felsőoktatási intézménnyel munkavégzésre irányuló viszonyban álló kutató lemond az ArbnErfG 42.§ (2) bekezdése szerinti jogáról (Muster Erklärung der Hochschulangehörigen). Az ArbnErfG 42.§ (4) bekezdésében meghatározott harmincszázalékos részesedést indokolatlannak tartom, hiszen a felsőoktatási intézmények között miért ne alakulhatna ki versengés azon a téren, hogy ki ígér vonzóbb feltételeket, illetve – ahogy az ArbnErfG 9.§ is kifejti – a gazdasági hasznosíthatóság, a munkavállaló feladatai és munkáltató szerepe (eszközök stb.) a találmány létrehozásában mind olyan tényezők, melyek egyedi mérlegelést kívánnak, nem alkalmazható rájuk egyetlen közös kvóta.

A kutatói és az adminisztratív apparátus éles elkülönülése a felsőoktatási intézményeken belül általános jelenség, a felsőoktatási találmány értékesítése (a Szabadalmi tv. szóhasználatát alapul véve ideértem a hasznosítást, annak a mellőzését, a hasznosítás más részére való engedélyezését és az átruházást is) kapcsán is szükségszerűen felmerül, hiszen a találmány feltalálása és annak üzleti életbe történő bevezetése (kipörgetése) eltérő kvalitásokat kíván. Az Innovációs tv. helyesen teszi, hogy lehetőséget ad a kutatónak, hogy munkaviszony formájában a hasznosító vállalkozásban tevékenykedhessen, hiszen ezzel érdekeltté teszi a sikeres értékesítésben, viszont az értékesítés elsődlegesen az erre a célra fenntartott apparátus feladata.

Irodalomjegyzék

Apple, Rima D. (1989) Patenting University Research Harry Steenbock and the Wisconsin Alumni Research Foundation. 80. évf. 3. szám, pp. 374-394.
<https://doi.org/10.1086/355081>

Barakonyi Károly (2004) Egyetemek irányítása - a középkori egyetemtől a Bologna-folyamatig. Magyar Tudomány, CX. évf. 4. szám, pp. 513-526.

Barakonyi Károly (2004) Egyetemi kormányzás és a tömegoktatás kari szervezete. Vezetéstudomány, 35. évf. 10. szám, pp. 16-23.

Bleiklie, Ivar & Kogan, Maurice (2007) Organization and Governance of Universities. Higher Education Policy, 2007/20. szám, pp. 477-493.
<https://doi.org/10.1057/palgrave.hep.8300167>

Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz (2022) Mustervereinbarungen für Forschungs- und Entwicklungskooperationen Ein Leitfaden für die Zusammenarbeit zwischen Wissenschaft und Wirtschaft. 4. Auflage,
<https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Publikationen/Technologie/mustervereinbarungen-fuer-forschungs-und-entwicklungskooperationen-2022.html>
(utolsó megtekintés: 20.06.2024.)

Czychowski, Christian (2019) Overview Of Technology Transfer. Germany in: les Nouvelles - Journal of the Licensing Executives Society, 54 évf. 2. szám, pp. 125-127.

Erdős Katalin (2009) Vállalkozó egyetemek kialakulása az Amerikai Egyesült Államokban és Európában. A Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására közleményei, 1. évf., 1. szám, pp. 15-20.

Etzkowitz, Henry (2001) The Second Academic Revolution and the Rise of Entrepreneurial Science. IEEE Technology and Society Magazine, 20. évf, 2. szám, pp. 18-29. <https://doi.org/10.1109/44.948843>

European University Association (2007) Lisbon Declaration, Europe's Universities beyond 2010: Diversity with a Common Purpose,
<https://eua.eu/resources/publications/619:lisbon-declaration.html> (utolsó megtekintés: 20.06.2024.)

European University Association (2023) University Autonomy in Europe IV The Scorecard 2023 <https://eua.eu/resources/publications/1061:university-autonomy-in-europe-iv-the-scorecard-2023.html> (utolsó megtekintés: 20.06.2024.)

G. Karácsony Gergely (2015) Állami szerepek a felsőoktatásban. Dialóg Campus Kiadó Budapest–Pécs

League of European Research Universities (2020) Academic freedom as a fundamental right – Advice Paper,
https://www.researchgate.net/publication/251713277_Academic_Freedom_as_a_Fundamental_Right (utolsó megtekintés: 20.06.2024.)

<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.03.009>

Molnár István (2011) Szabadalmi anyagi jogi problémák és megoldási elképzelések közfinanszírozású kutatóhelyeken. Szegedi Tudományegyetem

Petkó Mihály (2004) A szolgálati és az alkalmazotti találmány szabályainak értékelése a hatályos szabályozás alapján. *Gazdaság és Jog*, 2004. évf. 3. szám, pp. 20-24.

Rösler, Heike (2001). Bestand, Reform oder Abschaffung des § 42 ArbNErfG. Universität der Bundeswehr München

Szalma József (2005) A szolgálati és alkalmazotti találmány a magyar jogban. *Magyar Jog* 2005. évf. 8. szám, pp. 77-81.

Vígh József Ferenc (2006) Az USA-egyetemek alkalmazott kutatási tevékenysége a technológiai innováció jegyében - Korszakváltás a Bayh-Dole Act nyomán. *Külgazdaság* 50. évf., 1. szám, pp. 155-174.

Vígh József Ferenc (2008) A Bayh–Dole Act megvalósulása és hatása az USA-ra – Az egyetem-ipar K+F együttműködés néhány kérdése az EU-ban. *Külgazdaság*, 52. évf., 11-12. szám, pp. 155-174.

Vígh József Ferenc (2009) A felsőoktatás és az ipar közötti kutatási együttműködés elősegítésére kidolgozott szerződési modellek, különösen a „Berliner Vertrag”. *Külgazdaság*, 52. évf., 11-12. szám, pp. 127-138.

Jogforrások

Magyarország

Alaptörvény

1976. évi 9. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről

1991. évi XXXIX. törvény a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalmáról

1991. évi XXXVIII. törvény a használati minták oltalmáról

1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (rövidítve: „Szabadalmi tv.”)

1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról (rövidítve: „Sztj.”)

2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról (rövidítve: „Nftv.”)

2014. évi LXXVI. törvény a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról
(rövidítve: „Inno. tv.”)

2018. évi LIV. törvény az üzleti titok védelméről

Precedensjog

EBH2003. 948.

34/1994. (VI. 24.) AB határozat

Németország

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland

Gesetz zum Schutz von Geschäftsgeheimnissen vom 18. April 2019

Hochschulrahmengesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 19. Januar
1999 (rövidítve: „HRG”)

Patentgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 16. Dezember 1980
(rövidítve: „PatG”)

Gesetz über Arbeitnehmererfindungen vom 25. Juli 1957 (rövidítve:
„ArbnErfG”)

Gesetz zu dem Internationaler Pakt über wirtschaftliche, soziale und kulturelle
Rechte vom 1973. November 23.

Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte vom 9. September 1965
(rövidítve: „Urheberrechtsgesetz”)

Gesetz über den rechtlichen Schutz von Design in der Fassung der
Bekanntmachung vom 24. Februar 2014

Gebrauchsmustergesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 28. August
1986

Sortenschutzgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 19. Dezember
1997

Gesetz über den Schutz der Topographien von mikroelektronischen Halbleitererzeugnissen vom 22. Oktober 1987

Berlin

Verfassung von Berlin vom 23. November 1995 (rövidítve: „VvB”)

Gesetz über die Hochschulen im Land Berlin in der Fassung vom 26. Juli 20 (rövidítve: „BerLHG”)

Bajorország

Verfassung des Freistaates Bayern in der Fassung der Bekanntmachung vom 15. Dezember 1998 (rövidítve: „Verf BY”)

Bayerisches Hochschulinnovationsgesetz Vom 5. August 2022 (rövidítve: „BayHIG”)

Precedensjog

Mitteilung Deutscher Patentanwälte 1911, S. 102f

BGH, Urteil vom 05.02.2013 - X ZR 59/12

ⁱ A szabadalmi oltalomra szabályok egyértelműen kizárják mindkét jog esetén lásd: Szabadalmi tv. 1.§ (2) a) pont, Patentgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 16. Dezember 1980 (a továbbiakban: „PatG”) 1.§ (3) bek.